

Samler hele matsystemet rundt samme bord

2.10.2026 - Mari Vold Hansen | NIBIO

Hva skjer når fiskere, bønder, næringsliv, myndigheter og forskere setter seg rundt samme bord for å diskutere framtidens matproduksjon? I FULCRUM-prosjektet samles aktører fra hele det nordnorske matsystemet for å dele erfaringer, identifisere utfordringer og utforske løsninger sammen.

En junidag i Bodø er det 12 grader og regn. Tunge skyer ligger som et grått teppe over byen. Typisk nordnorsk sommer med andre ord.

Inne i møterommet yrer det derimot av farger, lyder og engasjement. Grønne, lilla og oransje lapper dekker store ark. Det tegnes piler. Noen nikker bekreftende. Andre utfordrer hverandre i engasjerte diskusjoner.

Levende laboratorium

Dette er en Living Lab. Et levende laboratorium med produsenter, forvaltere, forbrukere og forskere som skal utvikle kunnskap og løsninger sammen.

Denne samlingen var den første workshopen i FULCRUM, et nytt EU-finansiert prosjekt med mål om å undersøke hvordan matsystemer i Europa kan bli mer bærekraftige og bedre til å utnytte ressursene som allerede brukes.

- Gjennom Living Labs jobber forskere og interessenter sammen for å få en helhetlig forståelse av matsystemet i regionen, og for å finne måter å gjøre det mer sirkulært og robust på, sier Giovanna Ottaviani Aalmo. Hun er forsker i NIBIO og leder hele prosjektet.

- Ved å utnytte lokale ressurser og biprodukter bedre, kan vi redusere avhengigheten av importerte råvarer og bidra til et mer robust og selvforsynt matsystem.

Marianne Vileid Uleberg er seniorrådgiver i NIBIO. Hun koordinerer den norske Living Laben som tar for seg det nordnorske matsystemet.

- De ulike aktørene i workshopen har mange forskjellige perspektiver, men alle har tilknytning til landsdelen og matsystemet vi jobber med. Det er de som kjenner utfordringene vi prøver å ta tak i best, sier Uleberg.

Som nordlending er Uleberg opptatt av hvordan en mer uforutsigbar verden øker behovet for å styrke matsikkerheten i regionen.

Et mer robust matsystem legger til grunn mer selvforsyning, slik som disse gulrøttene fra Svanhovd. Foto: Anette Tjomsland Spilling/NIBIO

Voksende trusler for matsikkerheten i Norge

Matsikkerheten i Norge utfordres fra flere kanter. Ustabile verdensledere og økende uro mellom land gjør det stadig mer sårbart å være avhengig av import. Samtidig vil økende ekstremvær som følge av klimaendringene ramme både produksjon og transport.

I Nord-Norge forsterkes utfordringene ytterligere av lange avstander, et krevende klima og begrensede jordbruksressurser.

Matsystemet i Nord-Norge omfatter alt fra produsenter og foredlingsbedrifter til transportører, myndigheter, selgere og forbrukere – kort sagt alle aktører som er involvert i en matverdikjede.

– Aktørene er gjensidig avhengige av hverandre, og utfordringene kan derfor ikke løses av én næring alene. Nettopp derfor har vi i FULCRUM samlet representanter fra hele matsystemet rundt samme bord, poengterer Ottaviani Aalmo.

Matsikkerheten i Nord-Norge preges av lange avstander, et krevende klima og begrensede jordbruksressurser. Her fra Vestvågøy kommune. Foto: Lars Sandved Dalen/NIBIO

Matsystemet rundt det runde bord

FULCRUM-prosjektet består av fem Living Labs rundt om i Europa.

– Målet er at nye løsninger skal ta utgangspunkt i reelle behov og erfaringer de som er en del av matsystemet faktisk har, forklarer Ottaviani Aalmo.

Et særlig mål i Nord-Norge er å få med små bedrifter og lokale aktører. De sitter ofte på viktig kunnskap om både utfordringer og muligheter i regionen.

– Vi ser et stort potensial for å utnytte ressursene bedre. Det kan for eksempel være å ta i bruk biprodukter fra fiskeri, oppdrett eller landbruk som i dag kastes, sier Uleberg.

Slike ressurser kan få nytt liv som blant annet gjødsel, dyrefôr eller råstoff til biogass.

– Da kan vi redusere svinn og skape verdi av noe vi ser på som avfall i dag. På denne måten får man flere ressurser inn i verdikjeden igjen, og matsystemet blir mer sirkulært, utdyper Ottaviani Aalmo.

Felles utfordringer på tvers av næringene

På workshopen i Bodø ble det tydelig hvor mange ressurser som allerede finnes i Nord-Norge, men også hvilke hindringer som gjør det vanskelig å ta dem i bruk.

– Lange avstander mellom produsenter og marked, samt sårbare transportårer, gjør det krevende å øke den lokale matproduksjonen, særlig i møte med mer ekstremvær, oppsummerer Ottaviani Aalmo.

– I tillegg er det mangel på kapital, arbeidskraft og kompetanse i hele regionen. Dagens regelverk er heller ikke alltid tilpasset nye måter å utnytte biprodukter på, som for eksempel fiskeslo.

Deltakerne kom opp med flere ideer til hvordan uutnyttede ressurser som tang og tare, kråkeboller og innmat kan bidra til ny verdiskaping og samtidig gi positive effekter for miljø og lokalsamfunn.

– Dette illustrerer verdien av Living Lab-metoden. Når hele matsystemet møtes, blir det lettere å avdekke hvor utfordringene og mulighetene ligger, og se hvordan ulike løsninger kan skape positive ringvirkninger i hele systemet, sier Ottaviani Aalmo.

Et levende laboratorium. Representanter fra matsystemet i Nord-Norge kartlegger hva som står i veien for at bedrifter kan utnytte biprodukter. I midten står Living Lab-koordinator Marianne Vileid Uleberg. Foto: Mari Vold Hansen/NIBIO

De gode diskusjonene fortsetter

Over de neste tre årene vil FULCRUM-prosjektet tilrettelegge for flere gode diskusjoner rundt det nordnorske matsystemet. Den neste workshopen arrangeres i Sør-Troms i november. Uleberg håper særlig at flere representanter fra landbruk, fiskeri og forvaltning fra regionen blir med på denne samlingen.

De fargerike lappene fra workshoprommet i Bodø representerte ikke ferdige svar. De representerte spørsmål, ideer og utfordringer som deltakerne skal arbeide videre med de neste årene. Målet er at samtalene etter hvert skal gi konkrete løsninger for et mer bærekraftig matsystem i Nord-Norge.

<https://www.nibio.no/nyheter/2026/samler-hele-matsystemet-rundt-samme-bord>